

ЯНУШ КОРЧАК ЗА АВТОНОМНА СВОБОДА НА СВЯТОТО ДЕТСТВО

Проф. д.н. Йордан Колев

Югозападен университет „Неофит Рилски“

Резюме. Изследването е опит за емоционален прочит на хуманно-оптимистичните послания на Януш Корчак за автономна свобода на святоото детство. Целта е актуализиране на аспекти върху начина на живот за „непорасналите още хора“ в партньорство с възрастните. Историко-педагогическият коментар главно е върху същността на детството, правата на детето и възпитателната система в интерната. В заключение се приема, че Януш Корчак с неговите деца експериментално синтезират оригинална научно-утопична алтернатива за ново „общезитие“ на Цивилизацията – *правно общество на автономна свобода за истинското човешко чувство.*

Ключови думи: Треблинка; лекар; Крал Матиаш I; социален педагог; сираче; права на детето

*Ако не преклонение, поне уважение изпитвайте към
чистото, ясно, непорочно, свято детство.*

Януш Корчак

И днес, особено днес, две сенки от вечността трябва да стряскат съвестта на всеки почтен човек и особено на граждански ангажирания педагог – *Детенцето*, което на път към газовите камери на фашисткия концлагер в Треблинка стиска своето мъничко зелено знаменце с надежда за живот, и отчаяният силует на неговия *Пазител*, здраво хванал ръчичката му в тегобата на общата им смърт.

Януш Корчак!¹ Символ на Саможертва за детето, Водач за душата на детето – *вечен пример за истинското човешко чувство.*

Глобалната ситуация в съвременна Европа предизвиква очакване на емоционален отзвук от оптимистично-трагичната философия на Януш Корчак². Оригинален мислител и експериментатор, различен и самотен прагматик, полският лекар детелюбец още при появата на социалната педагогика

(наука за образование на човешко щастие) пледира за право на детето на смърт? „Святото детство“ от духовния свят на писателя педагог вече е заменено от „електронното детство“ – интернет детето очаква лесно да му се случи чудесен живот, като на героите от цветния екран? А социализиращата автономна свобода на детето в света на възрастните хора сега е заключена на тъмно наред виртуална самота? В такъв контекст е основанието за коментар на неговите разбирания за святото детство в автономна свобода. Може би животът заедно на непорасналите още хора в държавицата на „Дом за сираци“ („жизнената лаборатория“ на Корчак) ще подскажат нови идеи за разумни компромиси заради щастливото детство и истинското човешко чувство.

1. С чувство човешко към святото детство

Като бездомна Пепеляшка се скита истинското човешко чувство.

*А именно децата са принцове на чувствата,
истински поети и мислители.*

Януш Корчак

Януш Корчак открива своите лекционни курсове, като показва на рентген сърцето на дете от интерната. Поради страха от тъмнината, непознатите хора и новата обстановка, то е развълнувано и сърцето му бие силно и ускорено.

– Вгледайте се внимателно – казва професорът, – и помнете. Тогава, когато сте изморени и раздразнителни, когато децата са нетърпеливи и ви изваждат от равновесие и вие сте сърдити и крещите, когато искате във възбудено състояние да наказвате, помнете, че така изглежда и реагира сърцето на детето.

Сърчицето на детето – ето пътеводителя за живота и творчеството на Януш Корчак! От такава гледна точка е закономерно и естествено детето да бъде енергиен център и ценностен смисъл на неговата професионална, писателска и научна дейност. Съответно и социалнопедагогическата му концепция изцяло е базирана върху идеята, че децата са реални приятели и партньори на възрастните хора и „големите“ трябва първо да ги уважават и обичат, а след това с респект да изучават тяхната психология, техния свят и техните чувства.

Корчак приема, че децата „са същества, в чиято душа откриваме кълновете на всички мисли и чувства, които ни вълнуват“, и нас – възрастните хора. И съответно избира за своя научна теза „растежът на тези кълнове трябва да се ръководи с нежност“. В такъв смисъл той разбира и възпитанието – общ динамичен социален процес на взаимодействие между възрастния човек и детето, в който всеки с обич има какво да научи от другия партньор отсреща. Логично акцентира, че при това сътрудничество с нежност е естествено „първо да опознаем децата, за да допуснем възможно най-малко грешки“. От опита си Корчак признава, че грешки може и трябва да има. „Но не бива да

се безпокоим. Детето ще ги коригира само с изумителна бдителност, стига само да не отслабим неговата ценна способност, мощната му защитна сила“ (Korchak 1990, p. 83).

Полският учен възприема и „малките хора“ за активно действащи автономни субекти, които „трябва сами да намерят своето място в човечеството и във вселената“. За целта обаче са необходими „не деспотична заповед, не наложена отгоре строгост и контрол, които изразяват недоверие, а тактично разбиране, вяра в опита, сътрудничество и съвместен живот“. С тази оригинална постановка Корчак постига може би най-важното си социалнопедагогическо откритие – *Закона за антитезата!* Научната теза е следната: „Законът за антитезата се опира на сила, която се противопоставя на влиянията, идващи от различни източници и осъществявани по различен начин“. В случаите, когато се наруши социалният баланс във взаимодействията на възпитанието, „влиза в сила този специален закон“ и в житейския процес се случва така, че например „скъперникът-баща възпитава син-прахосник, а страхливецът-баща възпитава син-герой и пр., т.е. резултатите от социалните примери на възрастните хора постигат противоположен ефект“. Според него именно при такива „битови“ ситуации „влиза в сила защитният механизъм на съпротивление и самоотбрана на човека, своего рода инстинкт за самосъхранение на душевността, зорък, автоматичен“. И възкликва – „цяло щастие е за човечеството, че ние не можем да принудим децата да се подчиняват на нашите педагогически влияния и на дидактическите покушения срещу техния здрав разум и здрава човешка воля“ (Korchak 1990, p. 5, 100, 83).

В опит за синтез от резултатите на изследването върху философско-педагогическите идеи на Корчак (Korchak 1990) е допустимо да се акцентира на три негови водещи постановки за „святото детство“.

1. Детето е миг от вечността.

Корчак като че ли допуска фатума на наследствеността, но набляга и на въздействието на средата. Той признава безспорната роля на филогенезата – „във всяко дете Бог дава първото звено в безсмъртната верига на поколенията“. Затова сравнява детето с пергамент, гъсто изписан със ситни йероглифи, а истинската възпитаваща среда, която може да разчете, да изтрие или да зачертае знаците по пергаментата, е *духът* на семейството и обществото – спрямо него отделните членове не могат да заемат произволна позиция: щастливото детство е дар от Бог и тази повеля трябва да е дълг за възрастните хора.

2. Детето е свободен човек и активен гражданин.

Корчак красиво и тъжно, с обич и нежност описва свято детство: „Детенцето ситни безпомощно с мъничките си крачета, занимава се с букварче, с топка и кукличка и чувства, че без негово участие някъде над него се извършват важни и решаващи неща, които определят съдбата му, с които то бива наказвано, награждавано или съсипвано“.

Безспорно е, че в „големия“ живот възрастните на практика вземат всякакви решения, които определят съдбата на детето. „Но ще има ли някой толкова наивен, който да пита за мнение детето и да иска съгласието му: нима то може да каже нещо?“ Същевременно Корчак протестира срещу позицията на възрастните в отношението им към детето като бъдещ човек, бъдещ гражданин. „Имаме предвид – иронично пояснява той, – че те някога ще станат такива, че някога по-късно ще почнат да живеят и работят истински, че ще станат сериозни някога в бъдеще. Засега снизходително позволяваме да се въртят около нас, но се чувстваме по-удобно без тях.“ Тезата на Корчак е категорична – детето е свободен човек и равноправен гражданин на света. И това трябва да е „първият закон“ при хората.

3. Детето е способен актьор със сто маски, сто роли.

Корчак определя детето като активно и творческо същество, което реагира и се приспособява към средата съобразно конкретната ситуация. Например: „Различно към майката, различно към бащата, бабата, дядото, различно към строгия и към благия учител, различно в кухнята, сред връстниците си, различно спрямо богатите и бедните, различно във всекидневните и в празничните дрехи. Наивно и хитро, покорно и надменно, кротко и отмъстително, благовъзпитано и немирно, то умее така да се прикрие до известно време, така да се затвори в себе си, че ни заблуждава и използва за свои цели“. В този контекст следва да се приеме, че посланието на Корчак е за автономна свобода първо във вътрешния свят на детето, което е възможност да опознава и изразява себе си, а е и изпитание за съвест и морал на възрастните хора заедно вкъщи и в обществото (Korchak 1990).

През 1990 г. в духа на хуманните послания от Януш Корчак за „святото детство“ с Декларация на Световния детски конгрес красиво е изразено допълнено разбиране за същността на детството (Krasteva 2008):

„Децата по света са невинни, уязвими и зависими. Те са също любопитни, активни и пълни с надежда. Тяхното детство трябва да бъде пълно с радост и мир, с игри, учение и съзряване. Тяхното бъдеще трябва да бъде основано на хармония и подкрепа“.

2. В защита на непорасналите още хора

Сираще – птиче, паднало от гнездото.

Януш Корчак

Януш Корчак категорично защитава своето разбиране за социалните функции на детството: „Децата са голяма част от човечеството, от населението, от народа, от жителите, от гражданите. Те са ни постоянни другари. Имало ги е, има ги и ще ги има“. Той издига правото на детето да бъде такова, каквото е – много ни се иска децата ни да бъдат по-добри от нас, но фактът, че зле са

ни възпитавали, че сме се провалили, не ни дава право непрекъснато да надзираваме детето и във всяка детска постъпка да търсим зла воля. „Да настояваме – призовава Корчак, – за уважение към светлите очи, гладките слепоочия, младежкото усилие и доверчивост. С какво е по-почтен угасналият поглед, сбръчканото чело, твърдата бяла коса, прегърбената покорност и пасивност?“ Детето има право да бъде дете, и възрастните са длъжни да го уважават такава, каквото е – децата не са бъдещи личности: *те вече са личности*. „Детето има право на настояще, което означава право на многостранен, пълноценен живот. Не бива да се подценява, да се пренебрегва, да се жертва настоящето в името на неясното бъдеще. Трябва да се отчита неповторимостта и ценността на детството – то да е период, изпълнен с радост и вълнуващи преживявания“ (Korchak 1990, p. 41).

Корчак експериментално доказва, че ако се предоставя на децата право на максимална свобода, „при условие обаче за абсолютно спазване на реда... ще внесем поне лъч светлина в сивия им и мрачен живот“. Във връзка с правото на свобода той отрежда на детето и право на *смърт*, което на практика означава „право на живот, нелишен от опасности и риск“. Липсата на възможности за свободни прояви на волята на детето задържа духовното и физическото му израстване в самостоятелен човек – „да изгоним от детската стая болничната тишина, болничната чистота и страха от порязаните пръсти и да дадем възможност на детето да експериментира и трупа собствен опит“. В този контекст трябва да се подчертае, че Корчак отчита класическото разбиране за човека като активно и самостоятелно природно същество. Не всеки роден плод е биологично пълноценен и способен да се развива – това следва да знае и да приема всяка майка, въпреки че тя е изпълнена с дълбока и безгранична любов към детето. Природосъобразно е майката да даде на детето си „правото на преждевременна смърт, на завършване на жизнения цикъл не в шейсет обиколки на земята около слънцето, а само в една или три пролети“. Същевременно отбелязва, че детската смъртност е не само биологично явление, а и обществено обусловено нещастие. Според него има два вида неблагоприятна социална среда: „бедна – без слънце и въздух, която убива децата; и богатата – в заможни семейства, където детето е поставено в стерилна обстановка и развива анемично тяло без съпротивителните сили на организма – там също има условия за болести и смъртност“. И обобщава: „Наивно се боим от смъртта, като не съзнаваме, че животът е низ от умиращи и отново раждащи се мигове. Годината е само опит да възприемем вечността през призмата на всекидневния живот. Мигът трае толкова, колкото една усмивка или въздишка“ (Korchak 1990, p. 45).

През 1919 г. Януш Корчак издига апел към международната общност да се приеме Харта за правата на детето, тъй като социалните пороци и политическите недоразумения поразяват най-напред децата – нека възрастните хора

защитят „непорасналите още хора“ от войните, революциите, експлоатацията, болестите, социалното неравенство и пр. Обаче в приетата през 1924 г. Декларация за правата на детето не са включени предложените от него три главни права на детето:

- „1. Право на детето на смърт.
2. Право на детето на настояще.
3. Право на детето да бъде това, което е“ (Korchak 1999, p. 83).

В историко-педагогически план е допустимо да се твърди, че след Втората световна война личността и идеите на Януш Корчак все пак оказват силно влияние върху обществените нагласи всестранно да се признават правата на детето. Дискусията и проектите вече са около тезата, че „по принцип децата също имат граждански права, а първото от тях е свободно да се развиват към духовно и физическо съвършенство, да постигат чрез себе си повече самостоятелност и индивидуалност и да се проявяват в своята индивидуалност“ (Krasteva 2010).

Към края на XX в. ОС на ООН издига в основни принципи декларираните чрез Конвенцията за правата на детето (20.11.1989 г.) общочовешки изисквания за качеството на неговия живот: недискриминация; участие; най-добро осигуряване и защита; оцеляване и развитие. Възможно е да се коментира, че всъщност именно тези права са концентриран израз на хуманистичната тенденция да се признават пълноценността и индивидуалността на децата, да се изучават и уважават техните интереси, потребности и възможности.

В идейния контекст на изследването и за потвърждение на резултатите може обобщено да се приеме тезата на Н. Кръстева (Krasteva 2008), че очакваният днес социално-правен резонанс е двупосочен – „от една страна, детето (неговата закрила и общественият му просперитет) да е водещото задължение в политиката на всяка държава и главна грижа на всяко семейство, а от друга – образованието да е „скритото съкровище“ на Цивилизацията, чрез което детето опознава себе си и осъзнава своите отговорности и права, като непрекъснато се самоосъвременява в процеса на взаимодействията в социалния живот“.

3. Нека поиграем на държавица

*Интернатът от птичи поглед.
Глъч, движение, младост, веселие.
Една приятна държавица от наивни малки човечета.
Януш Корчак*

Януш Корчак разработва и прилага идея за автономията на субектите в социално-възпитателния процес – детето и възрастният човек следва да „постигнат съгласие за правилата, ръководещи живота на съответната институция, а след това да следят за тяхното прилагане“. В сиропиталищата

пансионерите заедно „трябва да изпълняват роли по подобие на тези на членовете на едно семейство, като всеки е длъжен да изпълнява точно определени задачи“ – нали „човекът става човек само благодарение на човешката общност“.

Принципът за автономията на субектите във възпитателния процес е ръководен за детските сиропиталища на Корчак – „автентична система на автономия с детски инстанции, които са автономен съвет и арбитражна система между връстници“. Системата на самоуправление се базира на правила, които са доброволно приети от всичките ѝ субекти – и от възпитаниците пансионери, и от възрастните, които се грижат за тях. Според Т. Левовицки (Levovitski 1994, р. 43) в тази атмосфера „на съчетани автономия и отговорност децата обръщат голямо внимание на мнението на другарчетата си и отговорниците по занималня по въпроса за изпълнените задачи и за други области, засягащи живота на групата или нейните членове. Оттук и значението на различните форми за обмен на гледни точки: бюлетини; събрания на пансионерите; допитвания, основаващи се на свободния избор. Последната форма е оригинална идея на Корчак, която години по-късно намира приложение в социометрията“.

Автономната организация на социалния живот в детското общежитие всъщност е система от възпитателни средства, чиято педагогическа цел е детското самовъзпитание и автосоциализиране. „В трудната борба със самите себе си децата преодоляват своята избухливост, агресивност, безотговорност, мързел, безразличие, лоши езикови и поведенчески привички. Преустройвайки себе си, те участват в преустройството на живота в интерната“ (Korchak 1998, р. 8). За постигането на такава сложна социална цел той изобретява интересни педагогически средства – самоуправление, настояници, труд, вестник и още: табло за заповеди, съобщения и обявления; пощенска кутия за писма на възпитаниците до техните възпитатели; тетрадка за вписване басовете между възпитател и възпитаник; нотариална книга за замените, заемите и продажбите между децата; тетрадка за конфликтите, закъсненията, повредените и изгубените вещи; лавка за раздаване на необходими за децата предмети; шкаф за намерени вещи; лавица за книги, игри и др.

Самоуправлението в детското общежитие има за цел да научи децата да се подчиняват не на другия човек отсреща, а на закона, действащ в техния интернат (учреждение, институция, организация, държава). Тук водещата идея на Корчак е детето доброволно, без наставления и принуда/заповеди, да приеме и се приобщи към правилата и законите на обществото, в което живее сега. Според него „*движещата сила*“ на детската среда е влиянието на връстниците, „чието мнение децата често ценят повече от оценката на възрастния човек“ – самовъзпитание на детето има само при съвпадението на двете гледни точки в общото жизнено пространство. В търсенето на такава психосоциална хармония на живота в интерната той открива „ролята“ на другарския съд, съ-

дебния съвет, съдебния вестник, съвета, Сейма. Може да се обобщи, че в детския дом във Варшава самоуправлението е активен процес на превъплъщение на основните принципи на човечеството в етиката на интерната: „спазване на съвместно установените правила; осъзнаване на всяка недостойна постъпка; акцентиране върху прошката вместо върху наказанието; възпитание на търпимост“. „Огледало“ на този своеобразен детски кодекс е Конституцията на съда – всички обитатели на интерната са равни пред нея, т.е. пред закона.

Настойничеството в детския дом за сираци във Варшава – и като идея, и като организация за самовъзпитание, се опира на наблюденията на Корчак върху самите деца. Според него „най-добрите специалисти по детските въпроси са децата“ – на това свое впечатление той разчита при създаването и функционирането на Настойническата комисия, която назначава настойници на: новоприети деца; деца с отрицателно поведение; децата с неодобрение от общественото мнение в края на първата им година в интерната. Възрастта на настойниците е без значение, а назначенията им са за кратък срок – например за три месеца да са „опитен съветник на детето, помощник в ученето или в привикването към режима и новата социална среда. Настойничеството влияе положително не само върху адаптацията на децата към общежитието, а и върху самите настойници – развива у тях качества на отговорност, способност към съчувствие, умения за сътрудничество и др. Често то продължава в трайно приятелство“.

Трудовата дейност в интернатите на Корчак е доброволна работа за всички възпитаници – те участват в избрани дежурства, а някои от тях са платени. Децата поддържат чистотата в дома, работят в кухнята и в работилниците. „Детският труд се оценява в „трудови единици“ – всяка единица се равнява на половин час работа. Има отличия, като паметна картичка и почетно отличие „Работник“. Добросъвестният работник е представител на по-доброто бъдеще на човешкия род.

Вестникът на интерната е „възпитателното средство, с което постоянно се отчита *пулсът* на живота в общността от деца и възрастни. Той е тяхната трибуна, от която споделят своите проблеми, търсят съвети, молят за помощ“. Необикновеното в този случай е, че детското вестниче „Малко обозрение“ (1926 – 1939) на местния интернат става първият в света национален детски вестник, на чийто адрес пристигат хиляди писма от цяла Полша със своята си детска радост, мъка, наивност, откровение. Материалите се пишат и редактират само от деца и един възрастен редактор (Korchak 1990, pp. 247 – 305).

В опит за обобщение може да се приеме, че не само детското вестниче е удивително постижение за световната социална педагогика, а и функционирането на всеки автономен елемент от организацията на социалновъзпитателната система в „Дом за сираци“ – „една приятна държавица от наивни малки човечета“. И този вълшебен свят на автономна свобода за святото детство е

„един вид продължение“ на личността на Януш Корчак – чрез своите убеждения и принципи, чрез своя всеотдаен пример той авторитетно насърчава социалното приобщаване на децата за опазването на истинското човешко чувство³.

Заклучение

Възможно е, макар и условно, да се допусне, че историята на човечеството не е пример за общ път („заедно“) на себепознание, духовност и законност, а повече е фактология на войните като начин на живот („мир е краткото време между две войни“). За съжаление, и днес световните лидери не призовават за мир, сътрудничество и разбирателство, а крещат „Война на войната“ и въоръжават, санкционират... В този контекст звучи достоверно твърдението на А. Ивин (Ivin 1997, pp. 16 – 38), че в историческия процес на социума има „само два типа общества – колективистични и индивидуалистични“, като тези „антагонистични социални формации водят непримирима борба помежду си“, а „социалната им организация изцяло определя еднаквия начин на живот за хората, техните лични и обществени задължения и права“.

На такъв глобален фон за човешкия живот основателно е за обобщение на резултатите от анализа върху научното творчество на Януш Корчак да се приеме, че неговият социалнопедагогически експеримент е житейски уникален с действияния хуманизъм на успешен опит да бъде доказан модел за ново „по-човешко“ общество на хармонията, мира и сътрудничество. Уникален, защото автономната свобода на живота в приятната държавица от наивни малки човечета е отрицание на цялата насилствена история на човечеството. В този общ контекст за заключение е възможна тезата, че Януш Корчак всъщност синтезира и предлага оригинална научна алтернатива за *трети* тип общество – *правно общество на автономна свобода за истинското човешко чувство*.

Новата утопия на Цивилизацията?

БЕЛЕЖКИ

1. Януш Корчак е литературен псевдоним на д-р Хенрик Голдшмит (1878 – 1942). Статията е посветена на 145 години от неговото рождение. За биографични детайли и историко-педагогически коментар: Бойчева, В., 1990. Януш Корчак – лекарят, педагогът, писателят, отдал живота си на децата. Корчак, Я., Избрани педагогически произведения. София: Народна просвета. с. V – XXVI. Код 01/9534175431/4703-1-89.

2. Вероятно едва след година време читателите на списание „Педагогика“ може да видят този текст в памет на Януш Корчак и за защита на „святото детство“. Обаче кое от живота и делото на великия полски еврейин може да е поука и пример за хората тогава, след като Войната пак е в Европа? Какви ще са проблемите и интересите на обществото и държавата, на отделния човек, на учителя и възпитателя? Защото личностният подвиг на Корчак с неговата саможертва в защита на децата (Levovitski 1994, p. 44) сега е по-скоро зловещо плашещ, отколкото професионално вдъхновяващ. Защото отчаяният призив за мир на Еразъм (Учителя на Европа) чрез Война на Войната и днес не е решение...

НО! Самият Корчак пише: „Да се отричаме ли в името на утрешния ден? Какви привлекателни съблазни обещава? Рисуваме бъдещето в прекалено мрачни краски“. В неговия оптимистичен стил – нека и след година (в края на 2023 г.) „непорасналите още хора“ растат в мир и разбирателство, „нека детето до насита да черпи радост от утрото и да се доверява с много обич“ (Korchak 1990, p. 45).

3. Епилог за светостта

След като хитлеристка Германия окупира Полша, фашистите преместват еврейския Дом за сираци във Варшавското гето (октомври 1940 г.), за да подготвят физическото изстребване на живеещите там евреи, вкл. и децата сираци. Януш Корчак може да напусне гетото и да се укрие, но остава и обречен, все разказва приказки на своите деца – как скоро заедно ще се пренесат на слънчево и много хубаво място; предлага им и всички деца си изработват по едно малко зелено знаменце. И чакат смъртта си...

Процесът по убиването им започва на рождения ден на Корчак (22 юли) – товарят ги на вагоните за извозване в концлагера на смъртта Треблинка. Януш Корчак повежда 200 деца в колона по четирима, всяко стискащо своето мъничко зелено знаменце на надеждата – той върви отпред с двете най-малки дечица, а последна е великата Стефания Вилчинска. Висш фашистки офицер внезапно разпознава автора на любимата от детството му книга за Крал Матиаш I и му предлага да остане, за да живее и напише още прекрасни книги. Корчак мълчаливо се качва на вагона.

НА 5 АВГУСТ 1942 Г. ВСИЧКИ 200 ДЕЦА ЗАЕДНО С КОРЧАК И ВИЛЧИНСКА СА ЗВЕРСКИ ЗАДУШЕНИ С ГАЗ В КАМЕРИТЕ НА СМЪРТТА В ТРЕБЛИНКА...

ОБЩАТА ИМ СМЪРТ РАЖДА СИМВОЛА НА ЧОВЕШКАТА СЪВЕСТ!

ЛИТЕРАТУРА

- ИВИН, А., 1997. *Введение в философию истории*. Москва: ВЛАДОС. ISSN 5-691-00025-X.
- КОРЧАК, Я., 1990. *Избрани педагогически произведения*. София: Народна просвета.
- КОРЧАК, Я., 1998. Интернатът. 120 години от рождението – 1878 г. и 56 години от трагичната гибел – 1942 г. на Януш Корчак. В: Л. СТАНОЕВ. *Компас. Чуждестранни педагогически публикации*. София: Литера. ISSN 0861-7961.
- КРЪСТЕВА, Н., 2008. Конвенция за правата на детето – правно-педагогически анализ. В: КОЛЕВ, Й.; КРЪСТЕВА, Н. *История на социалната педагогика (Учебна книга)*. Благоевград: Неофит Рилски. ISBN 978-954-680-587-4.
- КРЪСТЕВА, Н., 2010. *Теоретични аспекти за правата на детето (Закрилата на детето в международноправната политика)*. Докторантите в диалог с науката. Благоевград: Неофит Рилски. ISSN 978-954-680-695-6.
- ЛЕВОВИЦКИ, Т., 1994. ЯНУШ КОРЧАК (1878 – 1942). *Перспективи*. Т. XXIV. № 1 – 2 (89 – 90), с. 37 – 49.

REFERENCES

- IVIN, A., 1997. *Vavedenie v filosofio istorii*. Moskva: VLADOS. ISSN 5-691-00025-X.
- KORCHAK, J., 1990. *Izbrani pedagogicheski proizvedeniъ*. Sofia: Narodna prosveta [in Bulgarian].
- KORCHAK, J., 1998. Internatat. 120 godini ot rozdenieto – 1878 g. i 56 godini ot tragicchnata gibel – 1942 g. na Janush Korchak. In: L. STANOEV. *KOMPAS. Chuzhdestranni pedagogicheski publikacii*. Sofia: Litera [in Bulgarian]. ISSN 0861-7961.
- KRASTEVA, N., 2008. Konvenciъ za pravata na deteto – pravno-pedagogicheski analiz. In: KOLEV, Y., KRASTEVA, N. *Istoriъ na socialnata pedagogika (Uchebna kniga)*. Blagoevgrad: Neofit Rilski [in Bulgarian]. ISBN 978-954-680-587-4.
- KRASTEVA, N., 2010. *Teoretichni aspekti za pravata na deteto. (Zakrilata na deteto v mezdunarodnopravnata politika)*. Blagoevgrad: Neofit Rilski [in Bulgarian]. ISSN 978-954-680-695-6.
- LEVOVITSKI, T., 1994. Janush Korchak (1878 – 1942). *Perspektivi*. vol. XXIV, no. 1 – 2 (89-90), pp. 37 – 49.

JANUSZ KORCZAK FOR THE AUTONOMOUS FREEDOM OF HOLY CHILDHOOD

Abstract. This research is an attempt at an emotional reading of Janusz Korczak's humane and optimistic messages about the autonomous freedom of holy childhood. The aim is to actualize aspects on the way of life for „not yet grown up people“ in partnership with adults. The historical and pedagogical commentary is mainly on the nature of childhood, children's rights and the educational system in boarding school. In conclusion, it is assumed that Janusz Korczak and his children experimentally synthesized an original scientific-utopian alternative for a new „dormitory“ of Civilization – a legal society of autonomous freedom for true human feeling.

Keywords: Treblinka; doctor; King Matthias I; social pedagogue; orphan; child rights

✉ **Prof. Yordan Kolev, DSc.**

ORCID iD: 0000-0003-2588-1484

South-West University “Neofit Rilski”

Blagoevgrad, Bulgaria

E-mail: jordan_kolev@gbg.bg